

Omschakelen is vooruitzien

Introduceer klaver in grasland vóór de omschakeling

Eind 1997 schakelde proefbedrijf Aver Heino om naar een biologische bedrijfsvoering. Het grasland presteerde goed na de omschakeling en klaver is nu op de meeste percelen goed gevestigd. Toch kostte dit een paar jaar. In minder gunstige situaties, met slechtere weersomstandigheden en lagere bemestingsniveaus, kan dit veel opbrengst kosten. Het is dan ook raadzaam al vóór de omschakeling van de bedrijfsvoering te zorgen voor klaver in het grasland.

ONDERZOEK

Een van de eerste dingen die een melkveehouder na omschakeling voor elkaar moet krijgen is een goed klaverbestand in het grasland. Op veengronden met een hoog stikstofleverend vermogen is dit minder belangrijk, maar voor een bedrijf op zandgrond zoals Aver Heino is klaver met z'n stikstofbindend vermogen een must. Vaak zie je dat een bedrijf al in omschakeling is wanneer de klaver nog geïntroduceerd moet worden in de graszode. Klaver kan natuurlijk ook ver vóór de omschakeling worden ingezaaid. Dit kan op verschillende manieren. De zode kan worden omgeploegd, waarna een mengsel van gras en klaver wordt ingezaaid. Een dure methode en als de zode nog in goede staat is jammer van het grasland, want herinzaai gaat aanvankelijk gepaard met een productieverlies. In zo'n geval wordt er voor gekozen om klaver door te zaaien. Op Aver Heino is grasland zowel opnieuw ingezaaid als doorgezaaid met klaver. Al in 1995 zijn percelen geploegd en voor de helft ingezaaid met een mengsel van gras en klaver, vanwege een voederproef. De

andere helft werd met alleen gras ingezaaid. Najaar 1997 zijn de eerste graslandpercelen in- en doorgezaaid met klaver.

Botanische samenstelling verandert langzaam

Vanaf voorjaar 1998 is de botanische samenstelling van de graslandpercelen van Aver Heino jaarlijks in het voor- en najaar bepaald. De totale bedekking was constant, tussen 86 en 89%. Het gemiddelde aandeel van witte klaver is toege-

nomen van 12% in het voorjaar van 1998 tot 20% in voorjaar 2000. Het aandeel van goede grassen zoals engels raai, ruwbeemd, veldbeemd en timothee, daalde langzaam van 72% naar 60%. Het aandeel van matige grassen, -zoals kweek, fiorin, witbol- was zo'n 4% en de slechte grassen (straatgras en geknikte vossesstaart) namen in totaal 5% tot 10% in beslag. Het aandeel kruiden nam toe van 4% naar 9%, voornamelijk door toename van paardebloem en -in mindere mate- vogelmuur. Ook de diversiteit nam toe, in totaal zijn er nu 30 soorten kruiden gezien. Het klaverpercentage varieert enorm tussen percelen. Ter illustratie is dit voor vijf percelen weergegeven in de figuur. Deze vijf percelen zijn in detail gevolgd. Hier lagen geen proeven op, ze werden als praktijkpercelen gebruikt, waardoor ze een beter beeld geven van een praktijksituatie. De geschiedenis

Na de omschakeling nam het aandeel paardebloem en vogelmuur toe. Foto archief Ekoland

Tijdige inzaai, al voor de omschakeling, beperkt productieverlies. Foto archief Ekoland

van de percelen speelt hierin een cruciale rol. Het verschil in voorjaar 1998 is te verklaren door de manier waarop klaver is geïntroduceerd. Een perceel is in juni 1995 ingezaaid, de helft met gras en klaver (rassen Alice en Retor, B) en de andere helft met alleen gras (A). In het deel met alleen gras is klaver in september 1997 en augustus 1998 doorgezaaid. Perceel E is ook in september 1997 en augustus 1998 doorgezaaid. In 1997 is gebruik gemaakt van de Vredo, in 1998 is doorgezaaid met de kunstmeststrooier, gevolgd door de wiedege. Perceel D is eind juli 1998 met de Vredo doorgezaaid. In alle gevallen is 5 kg klaverzaad per hectare gebruikt, in 1997 en 1998 met het ras Riesling. Perceel C was aan vernieuwing toe en is in augustus 1997 opnieuw ingezaaid, met een mengsel van gras en klaver, eveneens 5 kg Riesling. Het is duidelijk dat, vergeleken met doorzaai, herinzaai de slagingskans van klaver vergroot. In het tweede jaar was klaver op een redelijk niveau in perceel D, terwijl het nog een jaar duurde voordat het goed in perceel E zat. In perceel A was ook in het voorjaar van het derde jaar het percentage klaver nog te laag.

Veel mest, hoge opbrengst

In de tabel staan enkele gegevens van dezelfde vijf percelen in de afgelopen jaren. Omdat Aver Heino een proefbedrijf

is, kunnen de resultaten van het bedrijf niet zomaar worden gepresenteerd als praktijkresultaten. Op sommige percelen liggen proeven, en ook de melkkoeien lopen in proeven mee. Zo kwam in 1999 een aantal koeien pas in juni in de wei en kregen ze verschillende hoeveelheden krachtvoer tijdens de weideperiode. De opbrengst van weidesneden zijn geschat met het aantal koeweidedagen en de gemiddelde opname van bijvoeren krachtvoer en de gemiddelde melkproductie in de weideperiode. De wagens met gemaaid gras zijn gewogen, dus de opbrengsten van maaisneden zijn nauwkeurig. Voor iedere snede is een versgrasmonster genomen, waarvan onder andere de VEM-waarde is bepaald. De totale opbrengst varieerde van ruim 11 ton tot bijna 13 ton kVEM per hectare in 1998 en van 10,5 ton tot ruim 12 ton kVEM per hectare in 1999. De bemesting was in 1998 ruim, doordat door voeder-

dend anders, en is alleen op perceel E voldoende fosfaat bemest volgens de gangbare normen. De kalibemesting was nog steeds voldoende. Kali spoelt echter gemakkelijk uit en het is de vraag of over een paar jaar het niveau nog steeds voldoende is. De verdeling van de mest en eventuele aanvullingen van fosfaat en kali is dan ook een aandachtspunt voor de komende jaren.

Door de ruime bemesting in 1998 is de bijdrage van klaver nog niet zo duidelijk te zien. Ook percelen met minder klaver hebben goede producties gehaald. Dit geldt ook nog voor 1999, al was de bemesting flink gedaald. Door dalende bemestingsniveaus en de daarmee gepaard gaande dalende bodemvruchtbaarheid zal de komende jaren de bijdrage van klaver meer en meer van belang zijn. De klaver is dan in de meeste percelen goed gevestigd, klaar om de rol van stikstofleverancier waar te maken.

